

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги

ЖАЁТ

ЮРИДИК ЖУРНАЛ

ва

ҚОНУН

**ЖАМИЯТИМИЗ ТАРАҚҚИЁТИНИНГ
ЯНГИ БОСҚИЧИ СТРАТЕГИЯСИ**

ФУҚАРОЛИК МАСЪУЛИЯТИ

**КИЧИК ВА ЎРТА БИЗНЕС:
ЭЪТИБОРТАЛАБ МУАММОЛАР**

ТААЛЛУҚЛИЛИК МУАММОСИ

2004 йил № 6

МУНДАРИЖА

М. РАЖАБОВА. Жамиятимиз тараққиётининг янги босқичи стратегияси.....	3
А. МУҲАММАДИЕВ. Фуқаролик ҳуқуқининг тамойиллари.....	6
Т. НОРОВ. Фуқаролик масъулияти.....	9
Ф. КУРГАНОВА. Ворислик ҳуқуқи	10
С. ҒУЛОМОВ. Германия: Акциядорлик жамиятлари манфаатларини ҳимоя қилиш.....	13
С. ҚОРАБЕКОВ, Ф. ҚОРАБЕКОВА. Кичик ва ўрта бизнес: Эътибор талаб муаммолар.....	14
А. АБДУЛЛАЕВ. Тикланишнинг илк босқичида.....	19
А. ЖАМОЛОВ. Қимматли қўғозлар ва савдо тамойиллари.....	20
С. АТОЕВ. Интернет провайдерлари.....	21
С. РУСТАМОВ. Бошқарув маданияти.....	24
З. ЗУФАРОВ. Типик тусмоллар.....	25
Л. ТУРСУНОВА. Меҳнат шартномаси шартлари.....	26
И. АБДУЛЛАЕВ. «Жиноятчи шахси»	27
Д. АҲМЕДОВ, А. ҲОШИМХОНОВ. Бош вазир мақоми.....	29
М. ИШБЕКОВ. Тааллуқлилик муаммоси.....	30
Ш. САЙДУЛЛАЕВА, Ў. САИДОВА. Атроф-муҳит муҳофазаси.....	32
А. ОҚҲИЕВ, У. ШОМУРОДОВ. Ҳақиқий ҳокимият тармоғи.....	33
Ш. КАРАХОДЖАЕВА. Ахборотларни ошкор қилиш.....	35
У. ЭРҒАШЕВА. Қонунийлик — давлатчилигимиз пойдевори.....	37
Х. ШОДМОНОВ, Ж. ХУДОЙҚУЛОВ. Японияда суд тизими.....	38
Г. УЗОҚОВА. Ернинг ҳуқуқий ҳолати.....	39
Р. ХАЛИММЕТОВА. Устозни улуғлар улуғлаган	41
А. ҒОҒУРОВ. Ҳимоячининг иштироки.....	44
А. ҚУРБОНОВ. Прокурор назорати	46
М. ЖИЯНОВ. Мураккаб айбли жиноят.....	47
О. НАРЗУЛЛАЕВ. Экология кодексига эҳтиёж.....	48
Г. ХУДОЙБЕРДИЕВА. Рим конвенцияси	49
Х. МЕЛИЕВ. Коррупция — хавфсизликка таҳдид	50
К. НАСРЕТДИНОВА. Адвокатнинг мажбуриятлари	52
Н. БЕКНОЗОВ. Монополия ва эркин рақобат	53
М. СУЛТОНОВ. ЕХХТ доирасида ҳамкорлик истиқболлари.....	56
К. ИШНИЁЗОВ. АҚШда адвокатура тизими.....	59
Ш. АКБАРОВ. Тилла узук фожиаси	61
А. ЕРМЕТОВ. Қадр топмаган хизмат	67
М. ҒАНИЖОНОВ. Одил судлов имкониятлари.....	68
З. ЭСАНОВА, З. ШОМУҲАМЕДОВА. Никоҳ одатлари	69
П. ХУДОЙБЕРГЕНОВА. «Аёл оқилаю, эр ишбилармон...».....	71
М. ДЕҲҚОНОВ. Оила ҳуқуқий онгининг шаклланиши	73
А. УМАРОВ. Муталаа маданияти.....	74
Ф. МУҲИДДИНОВА. Саховат йўли	77
О. ҲУСАНБОЕВ. «Тўрт қисм ўлди барча моли закот».....	79
Ю. ЯКУБОВ. Меҳр нима? Муруват-чи?.....	80

Таҳририят давлат, ҳуқуқ, юридик соҳаларга оид илмий-назарий ва аммабоп мақолаларни қабул қилади. Мақолалар ҳажми 15 бетдан ошмаслиги лозим.

Материаллардаги маълумотларнинг тўғри ва аниқлиги учун муаллифлар жавобгар. Муаллиф фикр-мулоҳазалари таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин.

Журнал материалларидан фойдаланилган тақдирда «Ҳаёт ва қонун»дан олинганлиги кўрсатилиши шарт.

«Ҳаёт ва қонун» журнали Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 2003 йил 29 декабрда 075-сонли гувоҳнома билан рўйхатга олинган.

Қўғоз бичими 60х84 1/8 Офсет усулида босилди. Шартли босма тобоғи 10,3 Тиражи 7000 нусха.

Буюртма № 1165

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядор-
лик компанияси босмахонаси.
700083, Тошкент шаҳри,
Буюк Турон кўчаси 41-уй.

Навбатчи муҳаррир:
Абдумўмин ҚУЛТўРАЕВ
Дизайнер:
Жаъфар ЖАББОРОВ

Манзилимиз:
700047, Тошкент шаҳри,
Сайилгоҳ кўчаси, 5-уй,
Тел: 133-84-50

ГЕРМАНИЯ:

Mo'Jaz tadqiqot

АКЦИЯДОРЛИК ЖАМИЯТЛАРИ МАНФААТЛАРИНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ

Компанияларни қўшиб олиш амалиёти дастлаб АҚШда бошлаган бўлса, кейинчалик Буюк Британияда ҳам татбиқ этила бошлади. XX асрнинг 80—90-йилларида аксарият олимлар бу жараён эгалик қилиш нисбатан уйғунлашган йирик давлатларга хавф солмаслигини таъкидлашган эди. Ҳаётий далилларнинг кўрсатишича, қўшиб олиш жараёни ҳозирги пайтда Европа давлатларида ҳам кенг ёйилди.

тидан назорат ўрнатиш тарзидаги қўшиб олишни.

Шу ўринда таъкидлаш жоизки, 30 фоизли меъёр кўплаб мамлакатларда, жумладан, Ирландия, Янги Зеландия ва бошқа давлатларда ўрнатилган. Шундай қилиб, агар расмий оферталар Германияда 30 фоиздан юқорини кўрсатса, у ҳолда бундай эгалик қилиш қўшиб олиш, деб ҳисобланади.

Биринчидан, акциялар пулга сотиб олиниши ёки қўшиб олаётган компания акцияларига олиниши лозим. Яъни бундай савдода, масалан, сотиб олиш учун кўчмас мулк ёки бошқа нарсаларни таклиф этиш мумкин эмас.

Иккинчидан, оферент томонидан таклиф этилган баҳо таклиф ҳақидаги қарор эълон қилингунча — уч ой олдинги компания акцияларининг ўртача баҳосидан кам бўлмаслиги керак. Бу борада Германия Акти Америка қонунчилиги кўзда тутган меъёрлардан қатъироқ.

Учинчидан, оферент ёки қўшиб олишда у билан бирга иштирок этаётган одам ташкил этилган бозорда ёки ундан ташқарида (масалан, шахсий келишувда) мазкур компаниянинг қимматли қоғозлари учун таклиф ҳужжатлари эълон қилингунга қадар — уч ой ичида тўлаган тўловдан кам баҳони оферент таклиф этиши мумкин эмас.

Тўртинчидан, бошланғич офертани қўшиб олиш бос-

қичи доирасида қабул қилмаган бошқа акциядорлар бу ишни қўшиб олиш босқичи якунидан кейинги икки ҳафта мобайнида амалга оширишлари мумкин. Бироқ қўшиб олиш натижасида сотиб олинган акциялар сони 30 фоиз бўлса, яъни компания қўшиб олинди, деб ҳисобланганда юқоридаги қоида қўлланилмайди.

Бешинчидан, компания бошқармаси директорлар кенгаши ёки акциядорларнинг умумий йиғилишининг розилигисиз қўшиб олиш ишига қарши ҳеч қандай ҳимоя амалини қўллай олмайди.

Актнинг алоҳида бир боби компания устидан назорат ўрнатилганда, яъни компания қўшиб олингандаги оферт ҳолати мажбуриятларига бағишланган. Назоратни қўлга киритган томон компания устидан назоратга эга бўлгани ҳақида зудлик билан эълон қилиши, кейин эса компаниянинг қолган акцияларини сотиб олиш мақсади ҳақида расмий оферт жўнатиши лозим.

Германия қонунчилиги таҳлилидан аён бўлишича, қўшиб олишиш тартиби таҳминан қуйидаги босқичлардан иборат:

1. Тендер таклифини тайёрлаш ва монополияга қарши назорат ҳамда қимматли қоғозлар ҳаракатини тартибга солиш бўйича ваколатли идораларнинг рухсатини олиш.

2. Акциядорлар ва корпорацияларга таклифлар ва хабарларни эълон қилиш. Бу таклифда оферент ҳақида, у сотиб олишни хоҳлаган акция миқдори, акцияларни сотиб олишдан мақсади, оферентнинг корпорацияни бошқаришига доир истикболдаги тадбиркорлик режалари ҳақида хабар берилади.

3. Компания акциядорлари томонидан офертларни рад этиш ёки қабул қилиш учун ўйлаб кўришга вақт берилади.

4. Мазкур компаниянинг барча акциялари оферент томонидан сотиб олинади.

5. Овозга эга акциядорлар аксарият лимити (Германияда 30 фоиздан ортиқ) сотиб олинган ҳолда тендер жараёнининг шартлари ўзгаради.

Умуман айтганда, қўшиб олиш жараёнини тартибга соладиган бундай меъёрий ҳужжатлар мажмуи акциядорлик жамиятларини ҳимоя қилиш, уларнинг ўз фаолиятларини муваффақият билан амалга оширишларига шарт-шароит яратиш учун зарур. Қолаверса, бундай ҳимоя компания олдидаги ўз вазифаларини виждонан бажариб келаётган менежерларнинг, шунингдек, акциядорлар, хизматчилар, кредитор ва бошқаларнинг моддий ҳамда бошқа манфаатларига хизмат қилади.

С. ФУЛОМОВ

NUQTAI NAZAR

Жаҳон тажрибасидан маълумки, хусусий тадбиркорлик, айниқса, кичик ва ўрта бизнес ривожланган иқтисодиётининг асосини ташкил этувчи муҳим тармоқлардан ҳисобланади. Бугунги кундаги долзарб ижтимоий муаммоларни ечиш, хусусан одамларни иш билан таъминлаш, янги иш ўринларини яратишда тадбиркорликнинг имкониятлари катта. Кичик ва ўрта бизнесни такомиллаштириш мамлакат сиёсатининг устувор йўналишларидан бирига айланган экан, хусусийлаштиришни тўғри йўлга қўя билиш орқали иқтисодиётни барқарорлаштириш, кишилар турмуш даражасини яхшилашга эришиш мумкин.

Тадбиркорлар нафақат ўз мулкига эга бўлади, оиласини боқа олади, балки аҳолининг муайян қисмини иш билан таъминлайди. Шу сабабли, ушбу тизим ислохотларга эришишнинг муҳим йўналиши сифатида танланган. Бу имкониятдан тўла фойдаланиш учун, албатта, тадбиркорларни қўллаб-қувватлаш, рағбатлантириш лозим.

Мамлакатимизда олиб борилаётган ислохотлар самараси ўлароқ аҳолини ижтимоий ҳимоялаш, тадбиркорликка кенг йўл очиш, янги ва илғор технологияларни жорий этиш, сифатли маҳсулот ишлаб чиқаришни ва унинг самарадор-

ҳуқуқий асослар яратилгани, қонун ва фармонлар чиқарилганига қарамасдан, бу соҳада айрим камчиликлар кўзга ташланади. Ортиқча расмиятчиликлар оқибатида кейинги йилларда тадбиркорликнинг савдо шаклигина ривожланиб, ишлаб чиқариш тармоғи эса орқада қолмоқда. Бу жиддий эътиборни талаб этади. Республикамизда кичик ва ўрта бизнесни, яъни хусусий секторни кредитлаш ҳамда рағбатлантиришнинг асосий манбаларидан бири хусусийлаштиришдан тушадиган маблағдир. Хусусийлаштиришдан тушадиган барча даромад хусусийлаштирилган корхона, фирмага, яъни бозорда хусусий сектор улу-